

Műszaki és szakszervezeti könyvtárak együttműködése

a vállalat elhatározta, hogy egy harmadik főt fog alkalmazni a műszaki könyvtárban.

Megállapítható egyébként, hogy a szakszervezeti könyvtár fejlesztése igen vontatottan haladt; volt olyan esztendő, hogy egyáltalán nem kaptak keretet a könyvbeszerzésre. Ezzel szemben a műszaki könyvtár fejlődése egyenletesnek mondható.

- : -

A Vasas Szakszervezet és az alközpont megvizsgálta a műszaki és szakszervezeti könyvtár együttműködését. A műszaki könyvtár a szakszervezeti könyvtár helyiségében van, de a műszaki könyvek elhelyezésére nincs elegendő raktári hely.

Megállapítottuk, hogy nem a legszerencsésebb az együttműködés. A könyvtáros munkaidejének nagy részét csak a szakszervezeti könyvtár munkájára fordítja, ezért lemaradás mutatkozik a műszaki könyvtár munkájában. A két könyvtár együttműködése csak akkor lehet jó, ha megfelelő számú könyvtáros látja el a munkát. Így munkaidejük eloszlaná a két könyvtár között.

A gyár vezetősége is látja a könyvtár munkájának a hiányosságát. Ebben az évben elkészül az új épület, és akkor külön helyiséget kap a műszaki könyvtár.

o
o o

NÉHÁNY GYAKORLATI KÉRDÉS AZ ÜZEMI MŰSZAKI KÖNYVTÁRAKNAK A MUNKÁSOK KÖZÖTT VÉGZENDŐ MUNKÁJA KAPCSÁN

Mielőtt rátérnék tulajdonképpen mondandómra, szeretném előrebocsátani, hogy ez a tisztán gyakorlati célú áttekintés tulajdonképpen a Lőrinci Fonóipar műszaki könyvtárában szerzett gyakorlati tapasztalatok sommázása, és mint ilyen bizonyára olyan sajátos könnyűipari problémákat is felvet, amelyek a nehézipari könyvtári hálózatban más-
képpen jelentkeznek. Mégis, úgy vélem, hogy e tapasztalatok tulajdonképpen általánosítható, többé-kevésbé vonatkozik a műszaki-termelési könyvtári hálózat egészére.

Nehézségek - problémák

Felesleges szószaporítás lenne itt annak ismételgetése, hogy mennyire jelentős a munkások között végzett műszaki propaganda, a termelés szempontjából csakugy, mint a munkásosztály kulturális fejlődése szempontjából. Különösen azóta, hogy a Magyar Szocialista Mun-

káspárt határozatot hozott e kérdésről, a könyvtári hálózaton belül állandóan foglalkozunk a probléma megoldási lehetőségeivel, azonban sajnos jórészt általánosságban, vagy pedig elmerülünk a nehézségek boncolgatásában.

A nehézségek valóban súlyosak. Mégis, úgy véljük, hogy ezek áttekintése csak arra kell, hogy szolgáljon, hogy ebből megállapíthassuk azokat a lehetőségeket, amelyek már ma rendelkezésünkre állnak, hogy kimozdítsuk a holtpontonról a munkások között végzendő műszaki könyvtárosi munkát.

Miben rejlik a nehézségek lényege? Mindenekelőtt abban, hogy rendkívül szűk azoknak a könyveknek és egyéb dokumentum-típusoknak köre, amelyek alkalmasak arra, hogy a fizikai dolgozók között terjesztésre kerüljenek. Az alapfokú szakismereteket tartalmazó könyvek jórészt nem tartalmaznak semmi újat a szakmunkások részére, a többi kiadványok pedig többnyire túlságosan magas színvonalúak ahhoz, hogy nagyobb mérvű előképzettség nélkül tanulmányozhatók legyenek. Emellett a könyv-formában megjelenő műszaki irodalom munkások számára hozzáférhető része általánosságokban mozog, nem képes arra, hogy a termelőmunka elvégzésében és magasabb szintre emelésében adjon valóban tudományos alapon nyugvó segítséget. A folyóiratok anyaga - ami a műszakiak "mindennapi kenyere", a műszaki irodalom ténylegesen eleven és a legtöbb új szempontot hozó része - különösen a magyar folyóiratok vonatkozásában szintén olyan színvonalú, hogy a fizikai dolgozók számára nem használható. A népszerű ismeretterjesztő folyóiratok viszont megint csak túl széles, általános körben mozognak, és így - rendkívül hasznos funkciójuk ellenére - nem oldják meg a vázolt nehézségeket.

Különösen élesen vetődik fel ez a kérdés a könnyűipari szakmák vonatkozásában, részben azért, mert könyvkiadásunk e tekintetben még elmaradottabb, mint a nehézipari szakmák terén, részben pedig azért, mert a munkások szakmai képzettsége is lényegesen alacsonyabb a könnyűiparban.

Nem tekintjük itt feladatunknak - mint arra már utaltunk, - hogy e nehézségeket elemezzük. Mégis, megemlítendő, hogy ezek az adottságok nem megváltoztathatatlanok. Úgy véljük, hogy elsősorban arról van szó: gazdát kell keresni e munka megoldására. Külön megvitatható, hogy a könyvkiadás keretén belül, tehát a nagy kiadválművek részéről kell-e keresni a megoldást, vagy más szerveknek - és itt elsősorban a MTE SZ taggyűléseire gondolunk - van nagyobb lehetőségük megfelelő kiadványok megjelentetésére. Textilipari vonatkozásban kitűnő kezdeményezésnek látszik a Textilipari Műszaki és Tudományos Egyesület kiadásában megjelenő "Textilipari könyvtár" elnevezésű sorozat, legalább is erre mutat az eddig megjelent kötetek egyike, amely a pamutipari kártológépekkel foglalkozik, színvonalasan és mégis úgy, hogy az hozzáférhető a szakmunkások túlnyomó része számára.

A szakfolyóiratok terén is meg kellene változnia a helyzetnek, legalább is olyan mértékben, hogy a külföldi folyóiratok "technische Auskünfte", "konzultációja", "információja", "how others make it?" stb. rovataihoz hasonlóan akár kérdés-felelet formában, akár egyéb

módon irjanak le ujitásokat, ésszerűsítéseket, műszaki részletkérdéseket a munkások számára megközelíthető színvonalon.

Az említett fő nehézség mellett a másik számottevő probléma a munkások gyér érdeklődése a műszaki könyvtárak iránt. Ez az adott helyzet - ami korántsem választható el az előbbieken vázolt problémától - nehézséget jelent ugyan, leküzdésére azonban szívós munkával adva vannak a lehetőségek.

Mi az amit már ma nyújthatunk a munkás-olvasóknak?

A felsorolt nehézségek ellenére téves és káros az az álláspont, amely szerint "minek is foglalkozunk a dologgal, ha nem tudunk olvasnivalót adni". A következőkben - különösebb tudományos rendszerezettség igénye nélkül - rámutatunk azokra az "olvastási" és tájékoztatási lehetőségekre, amelyek már a jelenlegi helyzetben is kihasználhatók anélkül, hogy - az ésszerű szerzeményezéstől eltekintve - a könyvtárak állományában számottevő változás menne végbe.

1. Általános tudományos és műszaki ismeretterjesztés

Műszaki könyvtáraink tulnyomó többségének állományában megvannak - vagy könnyen beszerezhetők - azok az általános és műszaki ismeretterjesztő könyvek, amelyek alkalmasak arra, hogy széles rétegek érdeklődését felkeltsék. Olyan könyvekre célunk itt, mint pl. a "Korunk csodái", a "Technika világa", a "Kultúra világa" sorozat egyes kötetei stb. Ezek a könyvek vitathatatlanul alkalmasak arra, hogy politechnikai jellegű továbbképzéshez segítsék az átlagos képzettségű fizikai dolgozókat. Jogosan felvethető a kérdés, hogy az ilyen ismeretterjesztő művek beszerzése és kölcsönzése vajon nem inkább a közművelődési jellegű szakszervezeti könyvtárak feladata-e. Ugy véljük, hogy nem vagy legalább is nem kizárólag. A szakszervezeti könyvtárak már csak állományuk többségének iránya, az olvasóknak a szakszervezeti könyvtárral szemben felmerülő igényei és a szakszervezeti könyvtárosok általános beállítottsága, érdeklődése miatt is a gyakorlatban kevésbé bizonyulnak alkalmasnak az ilyen jellegű irodalom népszerűsítésére. Emellett - fokozatos "rávezetés" révén - ezek a könyvek egyben jó propaganda-lehetőséget biztosítanak a műszaki könyvtár számára későbbi célok megvalósítása érdekében.

2. "Érdekes szakmák" műszaki irodalma

Közismert tény, hogy egyes szakterületek, így elsősorban az elektro- és rádiótechnika, továbbá a közlekedés-műszaki /gépkocsi, motor/ szakterületek széles tömegeket érdekelnek, különösen a fiatalabb dolgozók körében, de általában is. Hibás lenne minden olyan álláspont, amely nem használná ki ezt az "amatőr" érdeklődést a műszaki könyvtár, a műszaki tájékoztatás érdekében. A jelenlegi helyzetben nem engedhető meg az az "arisztokratikus" nézet, amely a műszaki könyvtárnak azt a végső célkitűzését hangoztatva, hogy a s a j á t s z a k m a területén kell műszaki propagandát kifejtenie, kirekeszteni a többi szakmák területén kínálkozó lehetőségeket. Az ilyen iro-

dalom olvastatásának haszna hasonló az 1. pontban említett előnyökhöz, azzal a pozitív különbséggel, hogy az itt említett szakterületeken az érdeklődők általában rövidesen magasabb színvonalu, kifejezetten szakkönyv jellegű művek olvasásáig érkeznek el.

3. A szakoktatás, szakképzés könyvei

A fizikai dolgozók jelentős hányada vesz részt, ill. vett részt különböző jellegű szakoktatásban, vagy esetleg készül ilyenben részt venni. Világos, hogy ez újabb "terjeszkedési" lehetőséget biztosít a műszaki könyvtáraknak. Nem arra gondolunk itt, hogy a műszaki könyvtár biztosítsa a dolgozóknak tankönyveiket - bár egyes speciális tanfolyamok tekintetében erről is szó lehet -, hanem arra, hogy számottevő ajánlott vagy ajánlható irodalommal siethetünk a tanuló dolgozók segítségére, ami nemcsak tanulmányaikat segíti, hanem elmélyíti műszaki ismereteiket, és így közelebb visz a munkások közötti műszaki propaganda végső, leglényegesebb céljához. A keretek itt a szakmunkásképző /átképző/ tanfolyamoktól a középfokú oktatáson keresztül egészen a levelező egyetemi oktatásban résztvevőkig terjednek, a munkások vonatkozásában is.

4. A magasabb szakképzettségű munkások műszaki tájékoztatása

Minden üzem munkáskollektívájában szép számmal akadnak olyanok, akik - ha nem is vesznek részt szakmai továbbképzésben - szakmájuk kitűnő ismerői, és speciális szakterületükön képesek a magasabb színvonalu szakirodalom olvasására, elsajátítására is. Nyilván általában itt sem egyetemi tankönyvekre gondolunk, annál inkább azonban az "Ipari szakkönyvtár", a "Műszaki zsebkönyvek" és több más kiadványsorozat kötetekre, továbbá egyes különálló művekre is. Ezen túlmenően ez a munkásréteg már a szakfolyóiratokban megjelenő cikkek, az elkészülő fordítások és egyéb dokumentumtipusok számára is olvasótáborot jelent. Ebből következik, hogy a vállalatnál folyó dokumentációs tevékenységet is helyes erre a rétegre kiterjeszteni.

Könyvtári vonatkozásban ez a kérdés is részben szakmák szerint alakul. A helyzet ugyanis az, hogy egyes szakmák dolgozói, így pl. a villanyszerelők, vas- és fémipari szakmákhoz tartozó munkások és más fejlettebb szakmák szakmunkásai közül toborozhatók elsősorban az ebbe a kategóriába tartozó olvasók, részben általában magasabb szakmai színvonaluk, részben a könyvkiadás terén is fennálló egyenlőtlenség miatt.

5. Az újítókat érdeklő témakörök

A számottevő multia visszatekintő újítómozgalom eredményeképpen szinte minden üzemben kialakult a rendszeresen újító munkások csoportja, akik egy-egy speciális részterületen különleges érdeklődéssel és egyidejűleg különleges gyakorlati szaktudással rendelkeznek. Ezeknek a munkásoknak a műszaki könyvtárral kialakítható kapcsolata

szintén számottevő újabb olvasótábort jelent, és egyidejűleg komoly népgazdasági megtakarításokra is vezethet. Az egyes személyek érdeklődési körének megismerése módot nyújt arra, hogy "testreszabott" irodalommal lássuk el őket. Még olyan módszerek is jól beváltak, hogy ezek az ujtók, akiknek nyelvtudása általában nincs - külföldi szaklapokat és prospektusokat kölcsönöznek ki, amelyeknek ábrái alapján aztán - a műszaki könyvtár segítségével - gyakran bukkannak az üzem viszonyai között is megvalósítható ötletekre, ésszerűsítésekre.

6. Közgazdasági jellegű irodalom

Viszonylag szűkebb réteget érint, de mégsem hanyagolható el az a tény, hogy a műszaki könyvtárak állományában megtalálható közgazdasági jellegű irodalom egy része - különösen a munkaügyi, munkajogi, munkavédelmi művek - iránt is megnyilvánul bizonyos érdeklődés, aminek eredményei - a műszaki könyvtárhoz való "hozzászoktatástól" eltekintve is - hasznosak a fizikai dolgozók képzettségének emelésében.

Az eddig felsoroltak jelentik elsősorban a rendelkezésünkre álló lehetőségeket. Szándékosan nem hivatkoztam itt a könyvkiadási nehézségek ellenére is - kis mennyiségben meglévő, kifejezetten munkások részére íródott szakirodalomra, amelynek terjesztési lehetőségei nagyobbak, és felhasználásuknak csupán kis mennyiségük szab határt. Itt említjük még meg, hogy a fentebb elmondottak vonatkoznak lényegében a segédművezetőkre, sőt a műszaki állományban lévő művezetők egy részére is, azzal, hogy ezeknek a dolgozóknak javarésze a 4. pont alatt említett magasabb szakképzettségű munkásokhoz hasonló módon látható el műszaki irodalommal.

A munkás-olvasótábor
meggazdaságosítása

Az előzőekben elmondtak kölcsönzési, "olvasztási", tájékoztatási lehetőségeket jelentenek. Nem érintettük viszont még részleteiben azt a problémát, hogy miképpen keltethető fel a munkások érdeklődése a műszaki könyvtár iránt. A könyvtári propaganda "klasszikus" formái /plakát, sajtó, ankét stb./ közismertek, ezekkel ezért nem kívánunk e cikk keretében foglalkozni. Az alábbiakban - befejezőképpen - arra törekszünk, hogy néhány, gyakorlatban jól bevált vagy eredménnyel kecsegtető módszert ismertessük.

1. A szocialista brigádok

Mint köztudomású, a "Szocialista brigád" címért küzdő, ill. azt már elnyert brigádok célkitűzései elsősorban abban különböznek a szocialista munkaverseny-mozgalom során korábbiakban kialakult brigádok célkitűzéseitől, hogy a termelés mennyiségének emelése és minőségének javítása mellett arra törekszenek, hogy képzettség és erkölcs szempontjából egyaránt új típusú embereket alakítsanak ki. Ebbe a célkitűzésbe kitűnően beleillik a munkások szakmai színvonalának emelése és így a műszaki irodalom olvasása is. A gyakorlati megvalósítás az üzemi Szakszervezeti Bizottsággal való együttműködés és a brigá-

dokkal való megbeszélés során az lehet, hogy a brigádok vállalásai szerves részeként beépítik a műszaki könyvek rendszeres olvasását és azok tartalmának megbeszélését. A brigádok tagjai beiratkoznak a műszaki könyvtárba, és rendszeresen kölcsönöznek ki képzettségüknek és érdeklődésüknek megfelelő könyveket. A megvalósítás során kialakult olyan módszer, hogy a brigád tagjai számára egy megbízott személy vizsgálja ki a könyveket, és ez a személy tartozik felelősséggel a könyvek megőrzéséért, illetve intézi a könyvek cseréjét is a brigádon belül, valamint az a módszer, hogy egyenként járnak a könyvtárba a brigád tagjai. A második módszer annyiban jobbnak bizonyult, hogy a személyenkénti érdeklődési körök felmérését, a megfelelő könyvek kiválasztását jobban biztosította, ami persze nem zárja ki az - elsősorban kényelmi okokból kedveltebb - első módszer alkalmazását sem. A beiratkozott brigádokra természetesen szintén kiterjeszthetjük a vállalat belüli rendszeres dokumentáció körét is.

2. A KISZ segítsége

A dolgok természeténél fogva, a fiatal dolgozók körében számottevő eredmények érhetők el a műszaki propaganda terén. A KISZ szervezettel való együttműködés formái között feltétlenül meg kívánjuk említeni a József Attila olvasómozgalom kiterjesztését a szakkönyvekre. Ez a mozgalom ugyan jellegénél fogva elsősorban a szépirodalom megkedveltetésére alkalmas, de szabályzata is előírja a különböző fokozatokban bizonyos számú ismeretterjesztő, ill. szakkönyv olvasását, amiben a műszaki könyvtár segítséget nyújthat, és így újabb olvasókat is szerezhet. Helyesnek tartjuk, ha a KISZ-tagoknak a műszaki könyvtárhoz vezető útját azzal is egyengeti a könyvtáros, hogy korlátozott számu olyan jellegű műveket is beszerez, mint pl. foto-, rádióamatőr-, barkácsoló- stb. könyveket, amelyek iránt a fiatalok általában érdeklődnek. A könyvtáros rátermettségén mulik aztán, hogy miképpen keresi meg az utat ezektől a könyvektől a tényleges szakkönyvek olvasásáig.

3. Ujítók mint olvasók

Erre a lehetőségre már az előzőekben céloztunk. Itt csak azzal egészítjük ki az elmondottakat, hogy az ujítási előadóval való személy szerinti együttműködés is módot nyújt arra, hogy az ujítók figyelmé a műszaki könyvtár felé forduljon. Ha kialakul a könyvtár tagjai között egy kis csoport ujító-olvasó, akkor rövid időn belül számottevő eredmények érhetők el.

4. A "mindenttudó" könyvtár

Megfelelő kézikönyv-készlet és általános tájékozottság révén a könyvtáros aránylag könnyen elérheti, hogy a műszaki könyvtár "fogas kérdések" megoldásakor az üzem központjává váljék. Itt ismét ügyelni kell arra, hogy a műszaki könyvtáros ne zárkózzék el felvilágosítások adása elől még akkor sem, ha történetesen nem is műszaki

ki, hanem inkább az általános műveltség körébe vágó és akár kereszt-rejtvényből vagy TV-rejtvényből merített kérdések megoldásában kéri segítségét. Világos, hogy az ilyen kérdésektől egyenes út vezet komolyabb tudományos vagy szakmai kérdések felé, és hogy mérhetetlenül hasznos, ha a műszaki könyvtárat a dolgozók úgy "könyvelik el", hogy ott választ kapnak különleges vagy nehéz szakmai, tudományos és egyéb kérdésekre.

Összefoglalásunkban - ismétlem - nem törekedtünk teljességre. Így a könyvtár propagandája terén sem említettünk olyan módszereket, mint pl. az új beszerzések népszerűsítésének műhelyek szerint "szakosított" módszere stb. stb. Ha ennek ellenére sikerült hasznos gyakorlati tapasztalatokat leírnunk, és ez a cikk is akár csak egy lépéssel előbbre vitte a munkások között végzendő műszaki könyvtárosi munka ügyét, akkor elérte célját.

VAJDA Erik

= 0 =

Meg kell jegyeznünk, hogy az OMK mint a műszaki termelési könyvtári hálózat központja, szintén nem ért egyet a vállalati szakkönyvtárak és szakszervezeti könyvtár egyesítésének gondolatával. A helyesen és jól szervezett együttműködés kérdése azonban valóban nem álprobléma, jó megoldása igen sok segítséget nyújthat olvasónak és könyvtárosnak egyaránt. Lapunkban éppen azért adtunk egy ennyire kiélezett vitának helyet, mert azt reméljük, hogy ez olvasóinkat további hozzászólásra fogja serkenteni.

Az üzemi könyvtáraknak a munkások között végzendő munkájáról szóló cikket is ide soroltuk, mert közvetve szintén érinti az együttműködés kérdését. A mai gyakorlat szerint az ott felsorolt irodalom tekintélyes része - az ismeretterjesztés, az "érdekes szakmák", az oktatás, a közgazdaság irodalma - nem tartozik a műszaki könyvtárak gyűjtőkörébe, hanem inkább a szakszervezet profilja lenne. Tény azonban az is, hogy a szakszervezeti könyvtárak - korlátozott lehetőségeik miatt - rendszerint szintén nem foglalkoznak ezzel az anyaggal. Kinek a feladata lenne tehát ennek az irodalomnak a gyűjtése? Hiszen a cikk szerzőjének is igazat kell adnunk abban, hogy ezek a könyvek lehetnének az olvasók könyvtárba szoktatásának legalkalmasabb eszközei.

Nagyon szeretnénk, ha a felvetett kérdésekhez minél többen szólnának hozzá. A lehetőséghez képest minden ezzel kapcsolatos cikket leközlünk, akkor is - amint azt a fentiek is igazolják -, ha szerkesztőségünk véleménye attól eltér, mert hiszen csak akkor tudunk a kérdésben megegyezésre jutni, csak úgy lehet a legmegfelelőbb módszereket kialakítani, ha minden tapasztalatot megismerünk, és minden véleményt meghallgatunk. Kérjük tehát mindazokat a könyvtárosokat, akik ezzel a problémával akár elméletben, akár gyakorlatban már foglalkoztak, írják meg nekünk állásfoglalásukat, érveiket, hogy a vitát folytathassuk, és majd azzal a megnyugtató érzéssel zárhassuk le, hogy munkánk megjavításában ismét egy lépéssel előbbre jutottunk.

+ + +

Дискуссия по сотрудничеству технических и
профсоюзных библиотек

Сотрудничество заводских специальных библиотек и профсоюзных библиотек давно представляет собой спорный вопрос. Авторы первой статьи, технические и профсоюзные библиотекари автозавода Чепель, высказываются за объединение, т.к. оно лучше всего соответствует местным условиям. Они считают это основой достижения параллельного развития специального и общего образования и прекращения параллельного исполнения механических библиотечных работ.

Автор статьи, оспаривающей это положение, считает, что задачи обеих библиотек в сущности разные, и высказывается за их разделение. Один дословно опубликованный, поступивший доклад излагает несостоятельность одного прежнего объединения.

Статья о работе заводских технических библиотек, исполняемой между работниками, тоже получила здесь место, т.к. косвенно также касается вопроса сотрудничества. Значительная часть перечисленной там литературы — распространение знаний, "интересные специальности", обучение, литература политической экономии — не входят в собирательный круг технических библиотек, однако, и профсоюзные библиотеки не занимались систематически этим материалом.

Редакция сообщает, что, со своей стороны, тоже не согласна с мыслью об объединении. Однако, просит библиотечарей, как можно шире высказываться по выдвинутым вопросам, она опубликует каждую соответствующую статью, даже если она расходится с её мнением, т.к. только таким способом можно прийти к соглашению и разработать самые подходящие методы.